

idee van het
vooropgaande
nog Jan den
klagen:

gest — het hier
aandacht — 9.
aan in predi-

rdig kan niets
want zij heb-
nog treuriger,
er in, ook met
Schleiermacher
zonder religie,
et zijn grooten
rijt had kunnen
arbij het bewijs
„don taalschat“
Zoo moeten
de onze refor-
ger zegen voor
in de taal. Wij
delijken weg“
randelen“; dan
sau. Want niet
„van noode“
i, dan zal het
n kan inleven
ok zonder con-
n wel; en de
„binnenwaarts
Zijn knechten
in individuele
van heilig ver-
chte woorden“
„probeert kun-
wie in simpele
ort van Gods
heid.
ien willen noe-
naar „is niet
moeten verder-
lijkheid, is het
d in de doffig-
gebleken“ en
wel-zegger van
z zijn van het
wijs. Neen, het
wezen achter
ssing bidt van
hzelf eerst ont-
al; daar heeft
ht op, en dat
ons. En iedere
t, zal de aan-
derdeelen, die
riek, in elkaar
j den dominoes,
aan heeft. Ach
overgetrouwd“
bediend; en er
t „bijgebrocht“
eens zien spa-
komt toch van
ninee vaak zo-
eren tot asch-
di afgeven, als

Uw taal, o kerk, zal beslissen, of ge dat meent.
Uw taal zal ook uw vonnis zijn.

K. SCHILDER.

Verheldering. In het voorgaand artikel (IV), 1e kolom, regel 6 v. b. staat: verhouding; lees: verkondiging. — In 4e kolom, regel 8 v. o. lees: compendium; regel 6 v. o. staat: die ook nu; lees: die ook voor. Kleinere foutjes gaan we voorbij. K. S.

UIT DE SCHRIFT.

De teleurstelling der wereld.

Alzoo moeten omkomen al Uw vijanden, o Heere!
Richteren 5:31a.

De dagen van nu zijn angstdagen.
Heel het leven is vol onrust en spanning.
De bange vragen om vrede en licht vormenig-
vuldigen zich, en... op die vragen poogt de
wereld een antwoord te geven. Zij spant alle krach-
ten in, om de onrust tot stilte te brengen, en de
wanhopig-vragende menschen gerust te stellen, maar
ach, de troost, dien zij biedt, is een holle klank,
en zij bedriegt zich met den schijn der dingen.
Al haar idealen stooten te pletter op de harde
rotsen der oordeelswerkelijkheid, en haar hoop gaat
onder in bittere teleurstelling.

Wilt ge haar teleurstelling nader kennen?
Luister dan, naar wat Debora in haar lied ant-
woordt op de vroolijke woorden van de „wijste“
der staatsvrouwen.

De „wijste“ der staatsvrouwen heeft uitgespro-
ken.

Haar „wijsheid“ heeft haar taak verricht, en
wat is die wijsheid arm! Wat is haar troost leeg!
Wat gluiert door ieder woord het mooi-gemaskerde
bedrog! Wat... maar ineens is Sisera's paleis
verdwenen. Debora spreekt niet meer van de ang-
stige moeder. Gij ziet noch haar, noch haar hof-
dames weer, maar als de „wijste“ klaar is met
haar „troostredenen“, hoort ge plotseling de aan-
grijpende psalmtönen van Israël's profetes: Alzoo
moeten omkomen al Uw vijanden, o Heere!

Vanwaar dit afgebrokene?
Waarom onttrekt Debora Sisera's moeder aan
ons oog?

Waarom hooren we niet, wat er gebeurt na het
woord der hofdames?

Wel, hier openbaart zich weer de teerheid en
kiescheid en fijnheid van Debora's vrouwenziel,
want... wat had er op de vertroosting der
„wijze“ staatsvrouw moeten volgen? Niets dan bit-
tere ontuchtering. Niets dan ontzettende ontgoo-
cheling als de vluchtelingen de droeve mare van
den nederlaag verspreiden, en door de straten de
verpletterende tijd klinkt, dat Sisera gevallen
is. En dat alles spaart de dichteres ons. Zij teekent
de moedersmart niet. Daarvoor heeft zij geen woor-
den. Die is ook niet onder woorden te brengen,
maar wel voelt ge in den nitroep: alzoo moeten
omkomen al Uw vijanden, o Heere! wat
Debora ziet....

Zij ziet het einde van dien dag in Jabin's resi-
dentie.

Zij ziet den avond, die een victorie-avond zou
zijn.

Maar welk een einde, en welk een avond!

Daar komen, neen, geen bekransde overwinnaars,
en geen triumfeerende Sisera, en geen liefjes voor
de mannen, en geen rijke buit, en geen gestikte
kleederen, en geen juichende menigte, maar vluch-
telingen, en nog eens vluchtelingen. En als de
moeder van Sisera door het venster schouwt, ziet
zij de ellendigen, en hoort zij de kreten, dat het
leger verslagen, en de veldheer gedood is, en...

Waar zijt gij nu, wijste der staatsvrouwen?

Wat zult gij nu tot deze gebroken moeder zeg-
gen?

Welken troost biedt gij nu aan deze verscheur-
de ziel?

Zoo eindigt de troost der wereld in bittere te-
leurstelling.

Zoo blijkt haar wijsheid dwaasheid te zijn, en
een dwaasheid, die niet alleen de moeder van
Sisera bedriegt, maar allen, die zonder God en
zonder hoop leven, want „alzoo moeten om-
komen, al Uw vijanden, o Heere!“

Doen deze woorden, en vooral in den mond
van een vrouw, niet pijnlijk aan?

We zouden eerder een bewogen hart en tranen
verwacht hebben, en deernis met die ongelukkige
moeder, maar niets van dat alles. Wanneer Debora
den gevallen geweldenaar ziet, roept zij uit: Alzoo
moeten omkomen.... Kan een vrouw zoo
spreken? Is dat taal van een menschenhart? Mag
Debora Jaël verheerlijken? Kan zij zich verblijden
in den dood van Gods vijanden? Is de Bijbel niet
hard en wreed, en bofst zulk een vervloeking niet
met elk menschelijk gevoel?

Het schijnt zoo, doch vergeet niet, hoe Debora
de dingen beziet.

Zij spreekt deze vloekwoorden niet in zondige
bitterheid.

Het is geen uiting van schuldige haat en wreede
moordlust.

Debora aanschouwt bij het licht des Geestes het
lot van Gods vijanden, en dezen zullen omkomen
en niet gespaard worden. En zeker, dan is de
daad van Jaël niet goed te praten wat betreft
de wijze, waarop ze Sisera doodde, maar deze
vrouw treedt toch op als instrument in Gods hand.
Zij oefent de wraak des Heeren. Zij volvoert Zijn
oordeelen, en Hij is en blijft heilig in al Zijn
richten, en volmaakt in al Zijn straf.

En omdat het de eer des Heeren geldt, kan
Debora zoo spreken.

Zij zocht geen bevrediging van eigen wraak-
begeeren.

Zij ziet in Sisera den vijand van Gods volk,
die Jehovah en Zijn volk heeft gehoond, en nu
onderwerpt zij haar vrouwelijk gevoel aan Zijn eer.
Zij luigt zich, en wij hebben haar daarin te volgen,
voor Zijn recht. Zij legt alles, wat in ons onzuiver
oordeelend menschenhart tegen Gods oordeelen
mocht opkomen, het zwijgen op, en in volle, volle
overgave aan de eer des Heeren, roept zij profetisch
uit: Alzoo komen om al Uw vijanden, o Heere!

Heb toch uw oogen open voor de teleurstelling
der wereld.

Als ge maar rondom u ziet, aanschouwt ge in
de bange ellende van deze dagen het bittere fias-
co, waarop al haar verwachting en troost uitloopt.
Haar wijsheid heeft niet geholpen, en haar tech-
niek heeft geen redding gegeven, en haar liefde-
prediking haatte niet, en al haar cultuurkracht stelde
te leir, en haar socialistische idealen stietten te
pletter, en alles zucht en klaagt bij de desillusies
van stoute droomen.

Dat verwondert ons niet.

Wat afvalt van den hoogen God, moet vallen.

Een wereld, die met den Heere niet rekt, en
Zijn Woord vijandig is, moet bankroet slaan. Dat
is geen grauwe theorie, die in het brein van een
of anderen dweper is opgekomen, maar dat is
de ontzaglijke werkelijkheid van deze dagen. Gods
Woord wordt door de historie gerechtvaardigd, en
zoo komen om al Uw vijanden, o Heere!

Hieraan kan niemand ontkomen.

Dit woord is niet hard, maar de werkelijkheid
is hard.

Wie zich met den schijn bedriegt, zal reeds hier
bedrogen uitkomen, en het ontwaken in de eeuwig-
heid zal bang zijn. De ontgoocheling voor Gods
rechterstoel is wel het schriklijkst fiasco. Te droo-
men van overwinning en geluk en liefde en vrede
en welvaart, en de oogen op te slaan in de hel,
is de ontzettendste teleurstelling, die zich denken
laat. En zij is er „Hoe worden zij als in een
oogenblik tot verwoesting, nemen een einde, wor-
den toniet van verschrikkingen! Als een droom
na het ontwaken; als Gij opwaakt, o Heere! dan
zult Gij hun beed verachten (Ps. 73:19, 20).

Voor Gods volk is het anders.

Voor hen mag het zijn: Ik zal gedurig bij U zijn;
Gij hebt mijn rechterhand gevat; Gij zult mij lei-
den door Uw raad, en daarna zult Gij mij in heer-
lijkheid opnemen (vs 23, 24). Voor hen is er van
geen teleurstelling sprake. Hun zal de helft niet
zijn aangezegd.

K. D.

KERKELIJK LEVEN.

De zeeslang.

Gelijk men weet geeft men in Christelijke Gere-
formeerde kringen een eigenaardige voorstelling van
wat onder ons omtrent de dagonaamde veronder-
stelde wedergeboorte zou geleerd worden.

En „De Wakker“ suggereert haar lezers gedurig,
dat de Gereformeerde Kerken toch heusch zoo
dwalen.

Van onzen kant staat men verbluft, als men
hoort, wat ons in den mond wordt gelegd.

Het gaat ermee als met de zeeslang, waarover
eertijds de wonderlijkste verhalen de ronde deden
en die, naar zeelieden beweerden, door hen was
gezien, maar die steeds aan nuchter onderzoek
ontsnapte.

Zoo heeft ook een van onze lezers de zeeslang
gezien.

Hij geeft er zelfs eenige beschrijving van.

Waar dan dit punt aktueel is, kan het zijn nut
hebben dit merkwaardig schrijven hier op te nemen.

Mijnheer de Redacteur,

In de „Wekker“ heeft een vraag gestaan, be-
treffende de praktijk van het in onze Gereformeerde
Kerken gehuldigde leerstuk der veronderstelde we-
dergeboorte. Er was n.l. iemand die daarvan in
de prediking zoo niets merken kon. De redactie
van „de Wakker“ vond deze vraag erg onnoozel
en ik beken U, M. de R., ik ben dit met de
Redactie van „De Wakker“ volkomen eens. En waar
U in Uw laatste nummer van Uw blad het na-
schrift van „De Wakker“ citeert, verzoek ik U
beleed mij hierover ook iets te laten zeggen.

Ik behoef naar de doorwerking van dit leerstuk
inderdaad niet lang te zoeken. Gisteren nog hoorde
ik een kandidaat, die ik overigens met genoegen
aanhoorde, zijn gebed aldus besluiten: Verhoor
ons, o Vader, niet naardat wij verdienen, maar
naardat wij gelooven, dat Christus voor ons
allen verdiend heeft. Wat dunkt U, M. d. R.,

riekt dit niet naar Remonstrantisme? Zeker, ik
wil gelooven, dat 't zoo niet bedoeld is, maar sta ik
hier dan niet voor de verderfelijke praktijk der
veronderstelde wedergeboorte? Een andere predi-
kant hoorde ik spreken van: kinderen Gods die
verloren gingen. En dan het algemaene van de
prediking. Niet zelden hoort men de aanhef van
een gebed: „Wij kinderen Gods, enz.“ Het woord
onbekeerd schijnt wel uit veler kerkelijk woorden-
boek reeds lang geschrapt te zijn. Slechts enkele
predikanten zijn er die nog door hun prediking
als een gouden draad laten loopen, dat het geloof
niet aller is, en hier dan ook een ernstige waar-
schuwing aan verboden.

Genoeg, M. de R., dit wil ik U zeggen, dat
voor mij de kanker is die knaagt aan het leven
onzer kerken, de verderfelijke verbondspraktijk.
O, dat Gods Geest hiervoor toch de oogen moge
openen! Met deze beda wil ik eindigen, U dankende
voor de opname.

Hoogachtend,

W. K.

De inzender teekent daarbij aan:

U kunt naar verkiezing naam en plaats verzwij-
gen, wanneer u er bezwaar tegen heeft.

Nu heb ik zeer zeker bezwaar om naam en
plaats te noemen.

Niet om de plaats.

Want de beide Gereformeerde predikanten aldaar
staan boven alle verdenking.

Maar om den naam van den correspondent.

Gaarne zou ik hem sparen.

En nu kan ik beter vrij uit spreken, als zijn naam
er niet, dan als hij er wel onder staat.

Ik hoop door dit artikel tot hem te komen in
den geest der zachtmoedigheid. Maar toch zal ik
hem wel even met de roede moeten aanraken.

En het zou niet aangenaam voor hem zijn, wan-
neer dit ten aanschouwe van zulk een groot lezers-
publiek geschiedde.

Nu heeft mijn schrijven iets onpersoonlijks.

En dan moet ik beginnen met op te merken,
dat onze broeder blijkbaar niet heel scherp luistert
of althans gesproken woorden niet letterlijk weer-
geven kan.

Volgens hem zou de bewuste kandidaat gebeden
hebben: „Verhoor ons, o Vader, niet naardat wij
verdiend hebben, maar naardat wij gelooven, dat
Christus voor ons allen verdiend heeft“.

Deze zin loopt niet. Dit is werkelijk kromme taal.
En het is niet aan te nemen, dat iemand van aka-
demische vorming zich zoo hebben uitgedrukt.

Maar nu de inhoud.

Blijkbaar is de inzender van meening, dat in
die zinsrede ligt opgesloten, dat volgens den kan-
didaat alle menschen in de gemeente bekeerd of
wedergeboren zijn.

Op dit punt komt echter de onkunde van onzen
broeder aan het licht, behoort hij zich den weg
door een zijner predikanten bescheidenlijker te laten
uitleggen en moet hij den Heere bidden om meer
geestelijke onderscheiding.

Want hoe staat deze kwestie?

Wij zullen haar nu eens praktisch aanvatten
en het dieper dogmatische voor een anderen keer
bewaren.

Wat beteekent het gebed van den voorganger
der gemeente?

Dit, dat hij uitdrukking geeft aan het gebed, wat
uit de gemeente tot God opstijgt.

Hij is, zooals men dat wel noemt, de „mond“
of de „tolk“.

En wie nemen er nu deel aan dat gebed der
gemeente?

De onbekeerden?

De onwedergeborenen?

Maar die roepen den Heere niet aan.

Die prevelen misschien wel wat na, maar echt
bidden kunnen zij niet.

Bidden is het voornaamste stuk der dankbaar-
heid en daarom zij, die bidden, moeten eerst met
hun zonden en met Christus als Verlosser te doen
hebben gekregen.

De prediker bidt dan ook nooit uit naam
van de onbekeerden, maar wel voor de onbe-
keerden.

Maar als hij dan alleen uit naam van de ware
bidders spreekt, dan mag hij toch zeker wel danken,
dat Christus voor hen alles verdiend heeft?

Op het standpunt van den inzender zou in de
kerk niet eens mogen gebeden worden: Onze
Vader, die in de hemelen zijt.

Zóó kunnen en mogen onbekeerden den Heere
niet aanspreken.

Maar waar de Heere dit gebed Zijn discipelen
en Zijn kerk heeft gegeven, daar mag immers ook
de prediker gerust zeggen: Wij, kinderen Gods?

Als God „onze Vader“ is, dan zijn wij toch Zijn
kinderen?

Over de zielsgesteldheid, waarin de geloovige
soms kan verkeeren, spreek ik nu niet.

Daar gaat het niet over.

Laat onze broeder eens aandachtig nalezen de
formuliergebeden vóór en na de predikatie, welke
hij achter in zijn psalmboek vinden kan.

En dan zal hij zien, dat de uitdrukkingen, waar-
aan hij zich geörgerd heeft, daarin nog veel ster-
ker voorkomen.

Nemen we eens deze passage uit „het gebed voor
allen nood der christenheid, om gebruikt te wor-
den op den rustdag na de eerste predikatie“.

Daar vindt hij de roerende woorden:

„Maar, o Heere, Gij zijt onze God en wij zijn maar aarde en stof; Gij zijt onze Schepper en wij zijn het werk Uwer handen; Gij zijt onze Herder en wij zijn Uw schapen; Gij zijt onze Verlosser, en wij zijn degenen, die Gij verlost hebt; Gij zijt onze Vader en wij zijn Uw kinderen en erfgenamen.”

Ziet, dat is echt Gereformeerd.

Maar wat onze broeder voorstaat is niet Gereformeerd, zelfs niet Christelijk Gereformeerd, doch heeft veel weg van wat er onder sommige oud-Gereformeerden leeft.

En nu zijn beschuldiging: ik hoorde eens een predikant spreken van kinderen Gods, die verloren gingen. Dat heeft onze broeder niet goed gehoord. Ik merkte reeds in het begin op, dat hij geen scherp luisteraar is. Dat kan een Gereformeerd predikant nooit gezegd hebben of hij moet geprekeerd hebben uit die hoofdstukken uit Genesis, waar de nakomelingen van Seth „kinderen Gods” worden genoemd. En heeft hij het gezegd, dan rustte op onze broeder de plicht, niet om er ruchtbaarheid aan te geven in „De Reformatie”, maar om met zijn bezwaar te gaan tot dien predikant en indien het niet hielp, tot den kerkeraad.

Eindelijk zijn klacht: het woord onbekeerd schijnt wel uit veler kerkelijk woordenboek reeds lang geschrapt te zijn.

Wat dit aangaat, kan ik onze correspondent niet beter raden dan een abonnement te nemen op „Menigerlei Genade”. Daarin worden preeken opgenomen van tal van predikanten, waarin het woord bekeering gedurig voorkomt.

Laat onze broeder God vragen, dat Hij hem van zijn onkunde en bevooroordeeld-zijn geneze.

Het is niet waar, dat hij de zeeslang heeft gezien. Toch beweert hij het.

Worde hem dit tot schuld.

Van twee recensies.

Wie kanst moet den hal en wie boeken, brochures of preeken uitgeeft de kritiek der recensies verwachten.

Als men aan het begin van zijn auteursloopbaan staat, dan beleef men daaronder weleens gelukke, maar ook ongelukkige oogenblikken. Maar later, als men zich het subjectieve aller recensies meer bewust wordt, blijft men er kalmer onder. Dan laat men hulde-recensies, ad patibulum (naar de galg) recensies, indifferente recensies rustig over zijn hoofd heengaan. Men neemt natuurlijk uit respect voor den recensent nauwkeurig nota van zijn beoordeeling, doet met rake opmerkingen gaarne winst, maar bij schifting valt er ook veel af, wat men niet gebruiken kan.

Toch is het van veel belang, dat men den recensent het vrije woord late, ook al is men het met hem niet eens. Behalve dat een auteur nooit als advocaat in eigen zaak moet optreden, moet hij ook geen poging doen kritiek te smoren. Het is dan ook een goede gewoonte, dat men recensies niet aan kritiek onderwerpt, een gewoonte, waaraan ook wij getrouw hopen te blijven.

Alleen wanneer iets in de recensie staat, wat niet den auteur zelf, maar een ander persoon raakt mag hij er op reageren.

Dit geval doet zich thans op tweeërlei manier voor.

* In een recensie van mijn werk over Prof. Baynick schreef Prof. Bouwman in „De Bazuin”:

„Op een punt is het misschien niet ondienstig een opmerking te maken. Dr Hepp schrijft, dat Baynick met de professoren Kuyper en Rutgers den Flakkeeschens Bijbel uitgaf. Dat is in zoverre waar dat Baynick's naam vóór den Bijbel staat gedrukt. Doch Dr Baynick heeft ons verzekerd, toen wij hem de opmerking maakten, dat in deze uitgave zoo

enorm veel fouten zijn, dat hij niet een enkel vel van dezen Bijbel vóór het afdrucken onder de oogen gehad heeft. De naam van Baynick had dus niet aan deze Bijbeluitgave mogen worden verbonden.”

Hier tegen nu moet ik even opkomen.

Baynick heeft wel degelijk een werkzaam aandeel gehad in de uitgave van dezen Bijbel. Zijn „Dagboek” wijst uit, dat hij met de Professoren Rutgers en Kuyper er meermalen over vergaderd heeft. Daar werd beraadslaagd over de regelen van bewerking. Die zijn mede door Baynick vastgesteld. Hij heeft dan ook voor dit alles honorarium genomen. Dit zou hij stellig niet hebben geaccepteerd, indien het hem niet toekwam. Dat hij geen drukproeven onder de oogen heeft gehad, is waar. Maar dit geldt, zoo wij wel zijn ingelicht, ook van Kuyper. Het nazien daarvan werd den seculen Rutgers opgedragen. Wie was er beter voor berekend dan hij? Dat er desniettemin staande zoo veel fouten in zijn blijven staan lag niet aan de mindere accuratesse van Prof. Rutgers, maar aan de drukkerij, die op zulk een monumentalen arbeid niet was ingericht.

Hieruit blijkt, hoe voorzichtig men moet zijn met persoonlijke gesprekken. Als men geen nader onderzoek instelt, kan men er zoo licht te veel uit afleiden.

De tweede recensie, waarop ik het oog had, is die van Dr de Moor in „De Heraut”, waarin hij mijn afscheidsprek bespreekt. Daarover wordt nog al veel met mij gesproken en het is de bijna stereotype vraag: wat zit daar toch achter? Laat ik daarop antwoorden, zooals ik telkens gedaan heb: er steekt heusch niets bijzonders achter. Daarvoor herleze men nog eens zijn recensie over mijn Baynick-biografie. En waar mij dringend verzocht werd een ingezonden stuk tegen deze recensie op te nemen, daar moest ik dit besluit weigeren. Men blaze deze zaak niet aan. En in ieder geval behoort zoo'n stuk niet aan „De Reformatie”, maar aan „De Heraut” te worden gezonden.

Wat er alleen achter steekt is een verschil in stijl- en taalopvatting tusschen Dr de Moor en mij. Dus heel geen principiële of persoonlijke kwestie. Zelfs hebben wij het er nog nooit met elkander over gehad, hoewel het voor ieder, die een beetje literair voelt, duidelijk is.

De stijlopvatting van Dr de Moor herinnert mij in vele — niet in alle — opzichten aan den te weinig gewaardeerden Hoogenhark. Ook zijn literaire kritiek, waar vaak snee in zit. Die stijlopvatting is de mijne niet. Daarover zou misschien weleens een aardig pro en contra (aan alle vinnigheid gespeend) in onze „Reformatie” zijn te voeren. Maar op het oogenblik is dat buiten de orde.

Hiermee staat in verband zeker verschil in taalopvatting. Ik zie er b.v. heeltemaal geen been in om een transitief werkwoord intransitief te gebruiken. Zelfs niet om een niet bestaand woord te gebruiken. Als ik er mijn gedachte maar beter door uitdrukken kan. In deze heb ik mij aan de tyrannie van Terwey's spraakkunst reeds lang onworsteld. En nu wil ik daarmee niet zeggen, dat Dr de Moor daaronder nog leeft, maar hij is er toch meer aan gebonden dan ik.

Ziet daar, voorzover ik weet, alles.

Overigens zingt natuurlijk elk vogeltje, gelijk het gebekt is.

Deze recensie zou mij dan ook geen aanleiding geven erop in te gaan, indien Dr de Moor de dichtregels, waarmee ik mijn preek eindigde:

Parel aan Zijn halskarkant

Zal ik bij den diamant

Op de borst van Jezus hangen,

niet als „rijmelarij” had gekwalificeerd.

Indien ze van mij waren, zou ik erover zwijgen. Maar ze zijn van niemand minder dan Bilderdijk.

Nu zal ik niet beweren, dat alles wat Bilderdijk dichtte 18 karaats was, maar in de stemming, waarin hij dit lied heeft gezongen, was het gevaar voor „rijmelarij” buitengesloten.

Omdat ik zulk een warm voorstander ben van versterking van het mystieke element in de prediking (een wensch, die ook tot uiting komt in de kritiek zoowel van ouderen als jongeren), mits de ontsluiting van Gods Woord, de opbouw in de kennis en de praktische vermaning er geen schade onder lijde, voelde ik mij tot die regels bijzonder aangetrokken.

Zij drukken ongeveer hetzelfde uit, als wat men vroeger (en misschien tegenwoordig ook nog wel) in het gebed van menigen prediker hoorde, dat velen uit de heidenen of uit de onbekeerden „mochten gehecht worden als een schitterende parel in de duurgekochte Middelaarskroon van Koning Jezus”.

Maar deze regels zijn echter, fijner, doorvoelder. Ik moet hierin Bilderdijk dan ook in bescherming nemen.

Trouwens deze regels hebben een geschiedenis. Kloos liet er zich in zijn Inleiding op zijn Bloemlezing uit Bilderdijk ongunstig over uit. Doch Kuyper gaf hem te verstaan (indien Dr de Moor er prijs op stelt, wil ik te geleger tijd het letterlijke citaat gaarne opschommelen), dat hij zoo alleen oordeelen kon, omdat hij de hoogere affiniteit met Bilderdijk miste.

Natuurlijk geldt dit van Dr de Moor niet.

Ik voor mij denk hier aan tijdelijke kortsluiting in zijn kunstzinnig apparaat.

Want desondanks blijft ik Dr de Moor waardeeren als een literair fijnproever.

Meende ik in het eerste geval Baynick, in het tweede meende ik Bilderdijk te moeten verdedigen. HEPP.

UIT HET POLITIEKE EN SOCIALE LEVEN.

De vrijheid der vrije School bedreigd.

II.

Sinds ik mijn eerste artikel schreef is het adres van den Schoolraad voor de Scholen met den Bijbel aan de Tweede Kamer over het nieuwe wetsontwerp verschenen. Het komt mij gewenscht voor om ook in ons blad een résumé van dat rapport op te nemen, opdat de lezers nog eens rustig kunnen nagaan, hoe de Schoolraad over de wijziging van de L.O.-wet oordeelt. De bijzonder belangrijke gedeelten zijn gespatieerd gedrukt.

In de inleiding op het rapport dringt de Schoolraad, bij wien thans 1171 scholen met den Bijbel zijn aangesloten en in wiens midden bovendien verlegenwoordigers van de Vereeniging voor Chr. Nat. Schoolonderwijs, het Geref. Schoolverband, de Unie „Een School met den Bijbel” en de Vereeniging van Chr. Ond. in Nederland en de O. B. zitting hebben, er op aan, dat bij de te nemen maatregelen de verbeteringen, bij de L.O.-wet 1929 in ons onderwijs aangebracht, zooveel als slechts eenigszins mogelijk is, zullen ontzien worden.

De Schoolraad is in dit rapport niet teruggekomen op de ernstige principiële bezwaren, welke z.i. tegen de geldende wet bestaan en die voor een deel zijn opgenomen in het Rapport inzake het ontwerp der L.O.-wet, in het jaar 1919 door hem uitgebracht. Op wegneming van deze bezwaren wordt krachtig aangedrongen. „Ernstige bezwaren” zegt het adres „bestaan ook tegen enkele der thans voorgestelde wijzigingen. Dit wetsontwerp toch legt der bijzondere school, terwille van een dusgenaamde, maar verkeerd begrepen „gelijkstelling” (alhoewel dit hetzelfde ware als de financiële gelijkstelling, welke de Grondwet eischt) nieuwe banden aan, welke door niets gerechtvaardigd worden; het beknoot opnieuw de vrijheid van het bijzonder onderwijs en weert iedere uiting van het particulier initiatief, elk ontplooiën der maatschappelijke krachten welbewust af. Men zie de wijzigingen in de artt. 6, 28, het nieuwe art. 30 bis, de wijzigingen in art. 73 en in de daarmee samenhangende artt. 79, 83, 90, 205; de veranderingen in art. 125 en in de artt. betreffende de opleiding (156, 163, 170). Het wetsontwerp zet ons opnieuw een schrede

heid gedaan had, zijn kerkideaal, zooals dat in Confidentie nader werd uitgewerkt.

Uit het verloop der kerkhistorie toont hij hier aan, dat noch door oplegging aan allen van eenzelfde vorm, noch door onverschilligheid jegens allen vorm, maar alleen door ontwikkeling van elks eigen vorm naar zijn aard de eenigheid des geloofs gezocht moet worden.

De bevestigde deed drie dagen later zijn intrede met een predikatie over hetzelfde onderwerp: De eenigheid des geloofs.

52. Ons Huis. Leerrede, gehouden den 18den Augustus 1873, in de Nieuwe Kerk te Amsterdam. Amsterdam, H. De Hoogh & Co., 1873.

Amsterdamsche vrienden gaven Dr Kuyper in 1872 een huis ten geschenke: „De Saffierberg” op de Prins Hendrikkade 173. Onder het motto: „Ick sal u op saphyren grontvesten”, Jesaja LIV:11, verscheen nu in groot royaal octavo deze preek over Prediker XII:5m, waarin het gaan naar het eeuwige huis wordt voorgesteld als de onontwikkeldbare wet die ons menschelek leven verklaart, dat leven adelt en aan dat leven zijn ernst leent.

De luxe uitgave wordt ingeleid met een opdracht, die in de gewone editie en ook in den bundel Predikatiën van 1913 niet voorkomt. We drukken ze daarom hier woordelijk af:

KUYPER-BIBLIOGRAFIE.

door

J. C. RULLMANN.

LIV.

50. Uit het Woord. Stichtelijke Bijbelstudien. Eerste Bundel. Amsterdam, J. H. Kruij, 1873.

Met dezen bundel begon Dr Kuyper de uitgave van die vele artikelenreeksen, waarmee hij van week tot week de Gereformeerde Theologie onder het volk bracht.

Hier behandelt hij de volgende onderwerpen:

I. De Naam in de H. Schrift.

II. Heilsfeit en Heilswoord.

III. Heiligen.

IV. Welbehagen en Ontferming.

V. Thabor.

VI. De Spitse der Openbaring.

Met deze opstellen was hij begonnen in De Heraut van 7 October 1870 en geëindigd in het Zondagsnummer van De Standaard, 30 Juni 1872. De bundel verscheen in afleveringen gedurende de jaren 1872 en '73.

Typeerend voor den indruk, dien deze Bijbelstudien op de lezers maakten, is de volgende recensie van Dr Hoedemaker:

Misschien gaat het velen als mij. Wanneer De Standaard Zaterdagsnamiddags komt, is ons eer-

ste werk om de eerste kolommen der tweede bladzijde te lezen. Voorts wordt de Bijbelstudie op de eerste bladzijde even terloops ingezien. Het onderwerp interesseert ons, de stijl boeit ons, de inhoud verrast ons; wij zijn het er dikwerf niet geheel mede eens, maar schorten ons oordeel op, totdat wij het verband begrepen hebben, en naarmate het stuk meer onze belangstelling wekt, wordt het blad spoediger weggeborgen, om later, wanneer de reeks compleet is, te voorschijn te worden gebracht. Maar helaas! er komt zoo weinig van. Het eene verdringt in onze wereld het andere en van overlezen is na verloop van tijd geen sprake meer. Hier hebben wij echter de geheele reeks van opstellen, die onze aandacht hebben getrokken. Met dankbaarheid ontvangen we dit boekje, kondigen het met voorliefde aan, om het later meer uitvoerig te bespreken, althans de aandacht op een paar stukken te vestigen, en onze op- en aanmerkingen ten beste te geven. De Vereeniging, Christelijke Stemmen, dl. XXVIII, blz. 149 en 150.

Zie verder nog hetzelfde maandschrift, dl. XXIX, blz. 473, 570 en 578.

51. Eenheid. Rede ter bevestiging van Ds P. van Son, gehouden 31 Augustus 1873 in de Nieuwe Kerk te Amsterdam. Amsterdam, H. De Hoogh & Co., 1873.

In deze bevestigingspreek over Efeze 4:13a telt Dr Kuyper, evenals hij dat in die over Vrij-

terug op vertegenwoordiging als zij niet

Berlinne Bestuur adres voor zeer duid verkeerde steeds v al meer u leven en keeren za

Het on maar van Staat en beroende standige stemming macht, w

maatsch in wier paa komt het alge hare laak vermogen

Eerst w uitgegaan het, lowe bemoeiing maatschap belang is, krachtig

Uit h School School keurt, e worden school Gewet

feit dat doelde en inderdaad verplecht

Ontrent rapport: langer het aantal

In stee juist omg met zich l op ten bod hij een ver der openb

Een zoo bovendien. eschen, d

De regel Staten kan te houden Het geva en School systeem v

naadoelen t duiken Aan b niet ver dere on te stelt

heid lig voor pa aan te t sijn door leven e een offi uer kin

Integgen als — wat uitgaven d van een of trachten te

Het voor correctief v bovendien

Art. 28 aangeven; door de g De voor de kleinere mogelijk, d samen 40 onderwijzen leerling aan wel niet ve de een drie 70 leerlinge

1) Parle VIII en X

or it Toe mijn vriend ken, namer Zoo il verjaa in der volloo lieve goede, wense

Dat en ov hart m ook d verlokt vindin berste en lla dan oc En toe

God g de mij eigen staan, nadele spreke was h Ver, m